

TWOJA

~~MOJA~~ DROGA
DO GULAGU

Warszawa - Magadan: 12 000 km

KARAGANDA

MOSKWA

WOKUTA

MAGADAN

Kartag

Z S R R

Ozertag

Magistrala
Bajkalska - Amurska

Kotyma

Autostrada
Moskwa - Minsk

Sotawiedkiele
Waspn

RZYM

BRATYSŁAWA

WARSZAWA

PRAGA

BERLIN

LONDYN

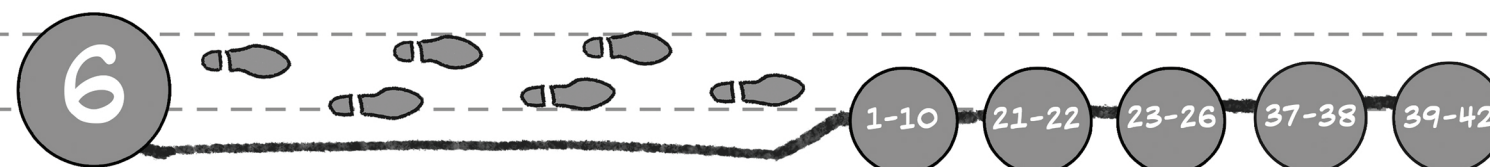
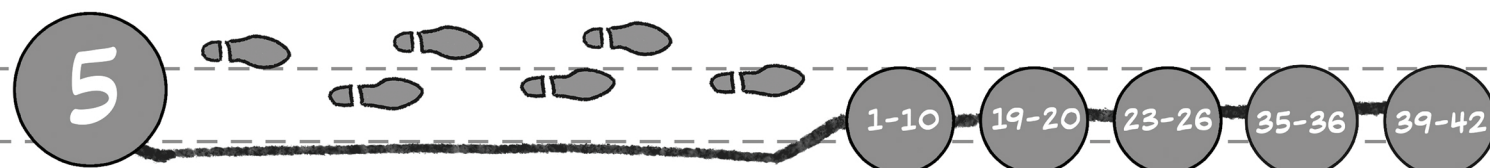
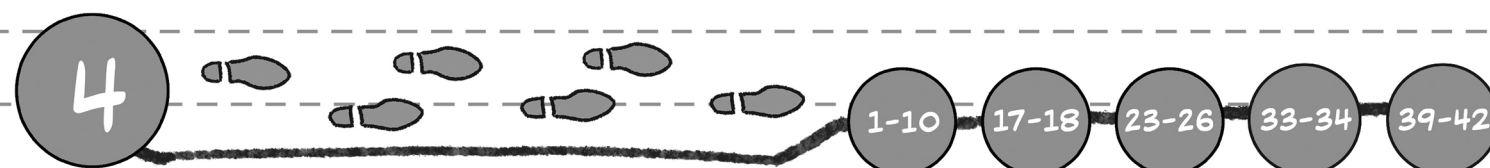
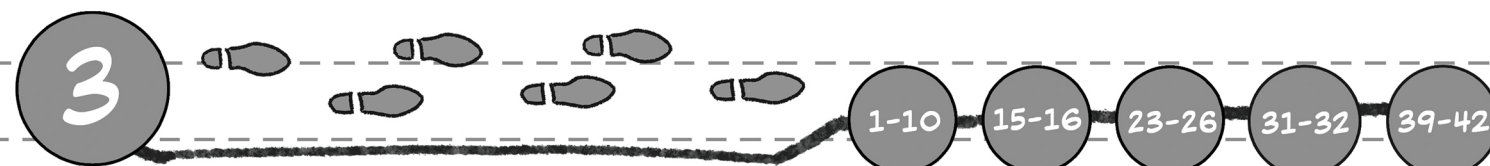
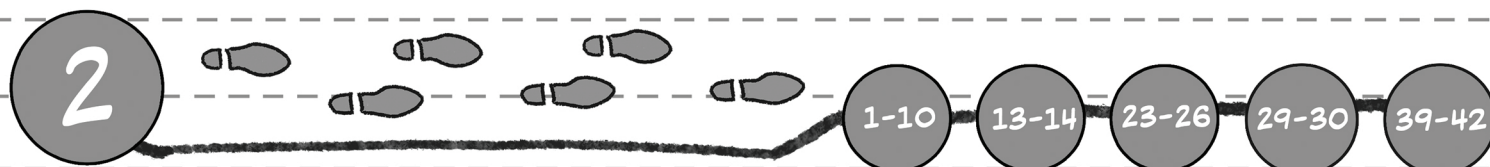
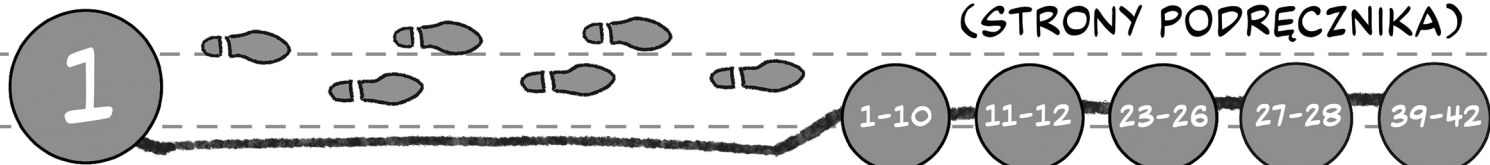
PARYŻ

Twoja droga do Gulagu prowadzi właśnie tędy:

NUMER GRUPY

KOLEJNE KROKI

(STRONY PODRĘCZNIKA)

DO PRACY Z KOMIKSEM POTRZEBNY BĘDZIE TABLET LUB TELEFON KOMÓRKOWY Z APLIKACJĄ "GULAG XR", KTÓRĄ MOŻNA ZAINSTALOWAĆ Z GOOGLE PLAY/APP STORE.

CZEŚĆ, JESTEM SZCZEPAN.
ROSIĄ INTERESUJĘ SIĘ OD CZASÓW
SZKOŁY ŚREDNIEJ I UWIELBIAM
TAM JEŹDZIĆ.

W SWOICH PODRÓŻACH PO
ROZLEGŁEJ ROSJI CZĘSTO
NAPOTYKAŁEM NA MIEJSCA
ZWIĄZANE Z GUŁAGIEM.

ZACZAŁEM SIĘ ZASTANAWIAĆ,
JAK TO SIĘ STAŁO, ŻE TAK DUŻO
WIEMY O NAZISTOWSKICH OBOZACH
ZAGŁADY, ALE PRAWIE
NIC O GUŁAGU?

ZACZAŁEM
WIĘC SZUKAĆ.

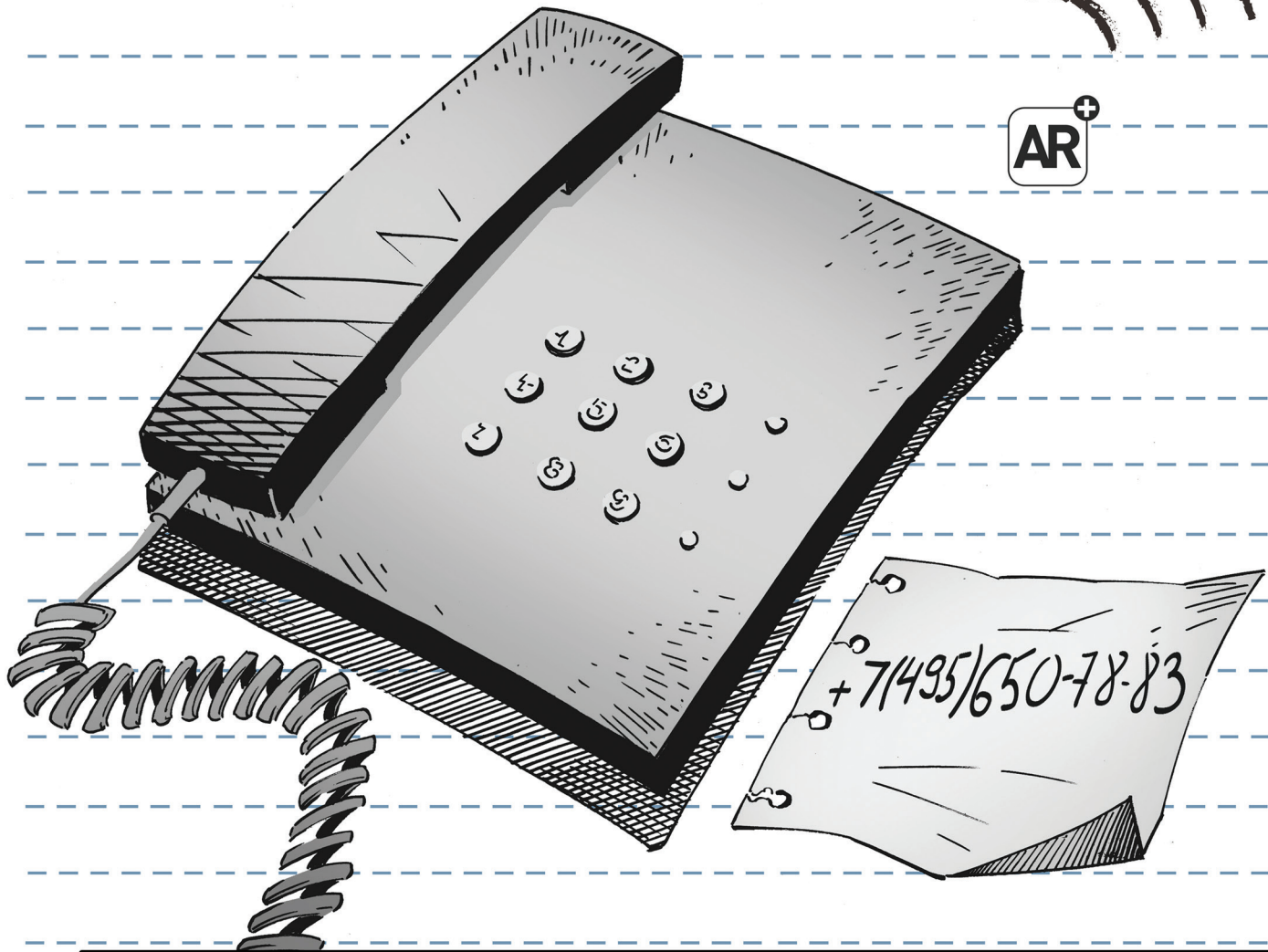
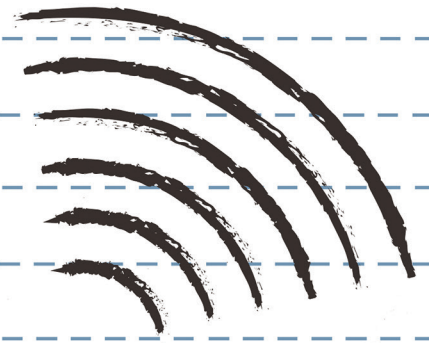
GULAG

5 stycznia

Zaczynam na poważnie zajmować się Gulagiem.

Wyznaczam sobie pierwsze zadania:

- 1) Sprawdzić liczbę obozów
- 2) Wypożyczyć z biblioteki książki A. Solżenicyna
- 3) Skontaktować się ze Stowarzyszeniem Memoriał

TWOJE ZADANIE

SKIERUJ SWÓJ TABLET LUB TELEFON KOMÓRKOWY Z APLIKACJĄ NA ZDJĘCIE TELEFONU Z IKONĄ AR I POSŁUCHAJ WYWIADU SZCZEPANA Z PRACOWNIKIEM ROSYJSKIEGO STOWARZYSZENIA MEMORIAŁ, KTÓRE OD DAWNA ZAJMUJE SIĘ TEMATYKĄ GULAGU. ZAPISZ TRZY NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ Z ROZMOWY.

BIBLIOTEKA, DWA DNI PÓZNIJ...

PRZEPRASZAM, CZY ZAMIERZASZ WYPOŻYCZYĆ TĘ KSIĄŻKĘ?

TAK, POTRZEBUJĘ JĄ.

CZEŚĆ NINA, TU SZCZEPAN, SPOTKALISMY SIĘ W BIBLIOTECE. OBIECAŁEM, ŻE ZADZWONIĘ. JUŻ ZWRÓCIŁEM KSIĄŻKĘ.

MIESIĄC PÓZNIJ...

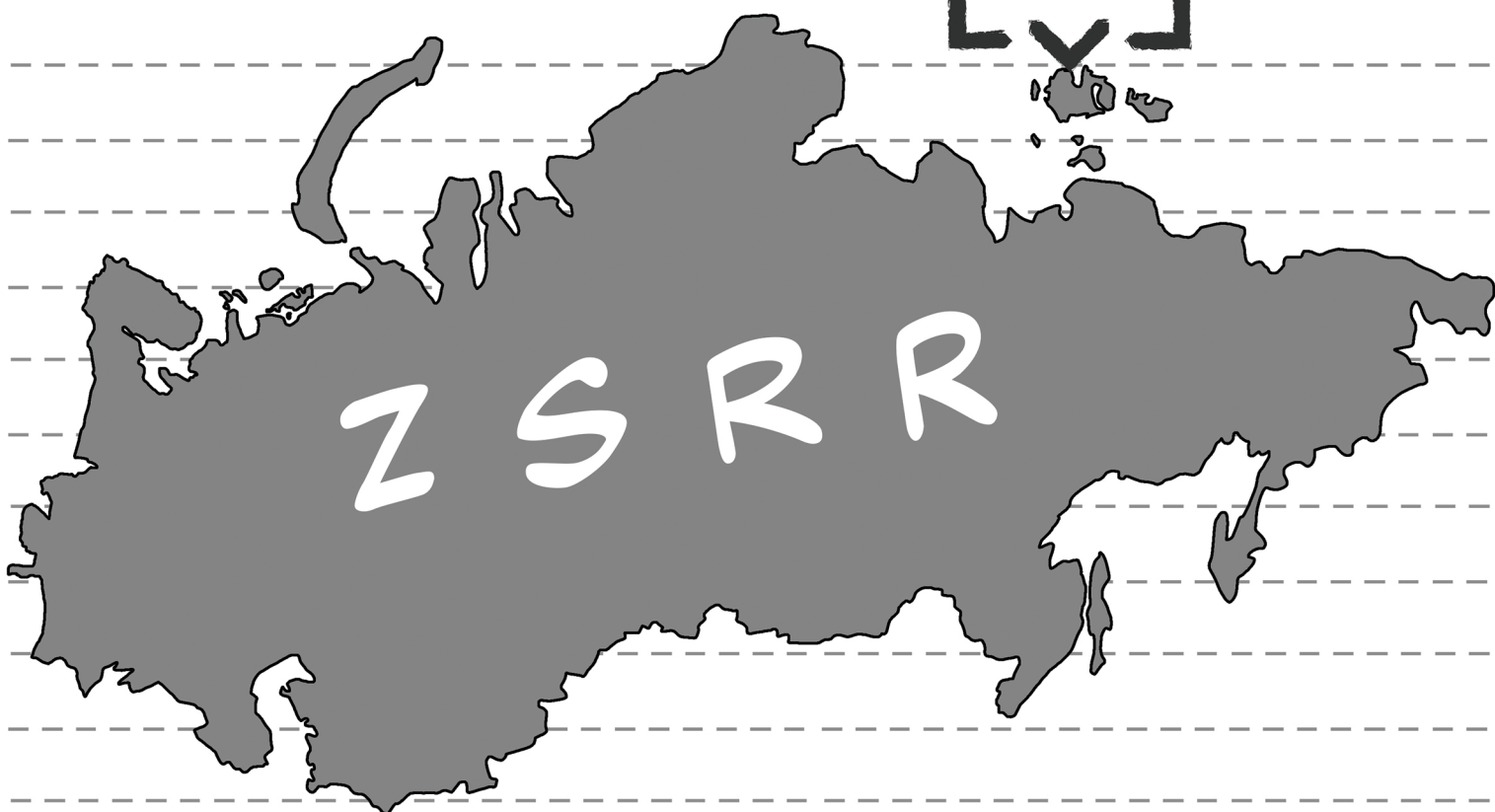
DOWIEDZIAŁEM SIĘ CIEKAWEJ RZECZY. CZY WIESZ, ŻE WIELU NASZYCH OBYWATELI TRAFIŁO DO GUŁAGU?

NAPRAWDĘ? NIE MIAŁAM O TYM POJĘCIA!

20 lutego

Zaskoczyło mnie, że Gulag to nie tylko obozy, ale cały system represji.
Kopalnie, wyrąb lasów, koleje, kanały, tamy = praca niewolnicza

Ile było tych obozów?

TWOJE ZADANIE

ZAPISZ TRZY NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH SIĘ DOWIEDZIAŁEŚ.

KILKA DNI PÓŹNIEJ...

DZIEŃ DOBRY, DZIĘKUJĘ,
ŻE ZNALAZŁ PAN DLA
MNIE CZAS.

MYŚLAŁEM,
ŻE NIKOGO
JUŻ NIE
OBCHODZĄ
NASZE
CIERPIENIA
W GUŁAGU.

TO BYŁO TUTAJ.
MARTWA DROGA.

SPĘDZIŁEM TAM
W NIEWOLNICZEJ
PRACY 10 LAT,
KAŻDEGO DNIA
MYŚLAŁEM, ŻE
TO JUŻ MÓJ
OSTATNI DZIEŃ.

DLA KOGOŚ, KTO TEGO NIE DOŚWIADCZYŁ
I NIE WIE, JAK TO BYŁO W OBOZACH,
NIE DOŚWIADCZYŁ ZIMNA, MROZU I CIĘŻKIEJ
PRACY, TO CAŁKOWICIE NIWYOBRAŻALNE...

CIEKAWIE CZY COŚ JESZCZE
ZOSTAŁO Z TYCH OBOZÓW?

PEWNIENIE MOŻNA
BY TO SPRAWDZIĆ
V GOOGLE
EARTH...

3 marca

Odwiedziłem świadka tamtych wydarzeń.

Pan Vladimir, więzień:

1945-1949 Workuta

1949-1953 Kolej do Szarki (Martwa Droga)

1953-1955 Norylsk

Wspomniał, że w obozie byli też obywatele innych krajów europejskich.

TWOJE ZADANIE

CO OZNACZAJĄ POSZCZEGÓLNE LICZBY I W JAKI SPOSÓB ODNOSZĄ SIĘ DO SOWIECKICH REPRESJI? ZAPISZ SWOJE WNIOSKI I HIPOTEZĘ:

Postanowitem tam pojechać i zobaczyć pozostałości po kolei i obozach wokół niej.

NIE UWIERZYSZ, CZEGO SIĘ DOWIEDZIAŁEM...
TE OBOZY WCIAŻ TAM SĄ! MUSZĘ TAM
POJECHAĆ, CHOĆ TO BARDZO DALEKO,
GŁĘBOKO W TAJDZE NA PÓŁNOCY SYBERII...

WOW,
POJECHAŁABYM
Z TOBĄ!

NO TAK, W SUMIE
TO STUDIujesz
ARCHEOLOGIE,
PRAWDA? WIĘC
JEDŹ ZE MNĄ!

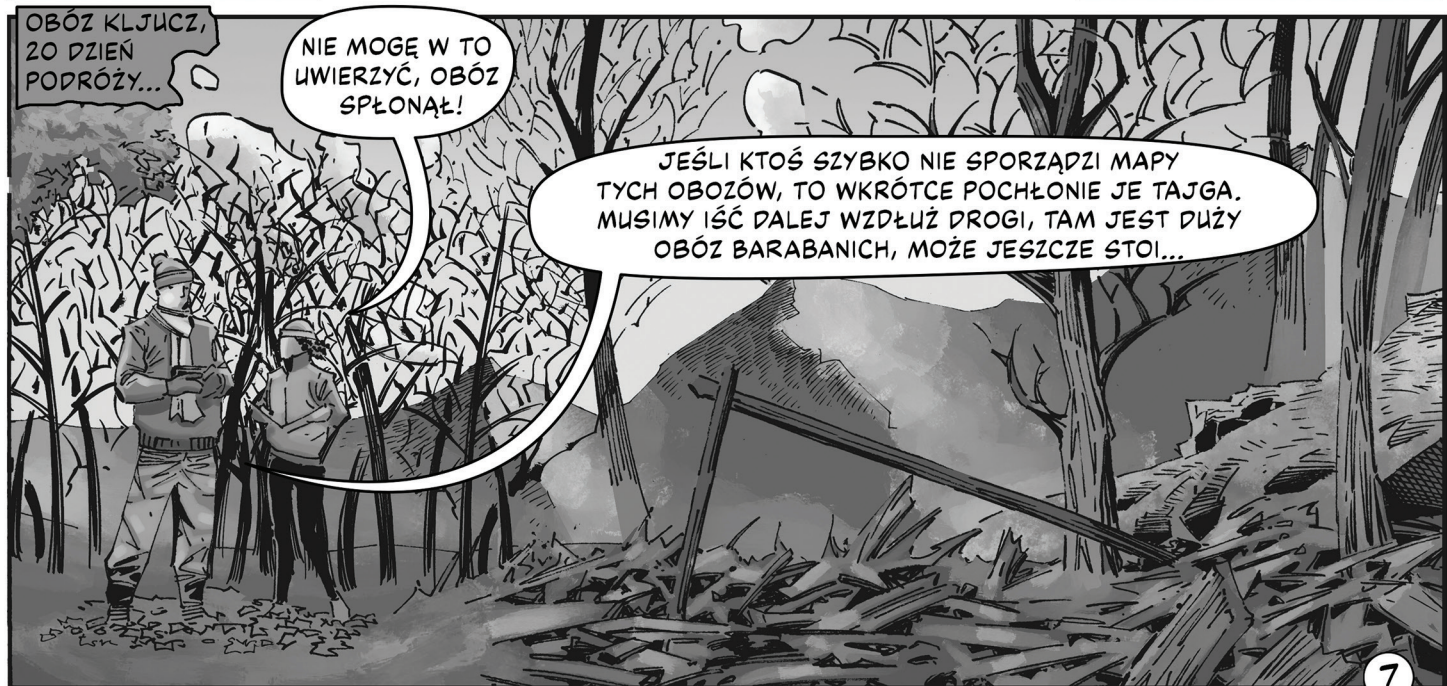
PIĄTY DZIEŃ PODRÓŻY...

DZIESIĄTY DZIEŃ PODRÓŻY...

CZTERNASTY DZIEŃ PODRÓŻY...

OBÓZ KLJUCZ,
20 DZIEŃ
PODRÓŻY...

NIE MOGĘ W TO
UWIERZYĆ, OBÓZ
SPŁONAŁ!

JEŚLI KTOŚ SZYBKO NIE SPORZĄDZI MAPY
TYCH OBOZÓW, TO WKRÓTCE POCHŁONIE JE TAJGA.
MUSIMY IŚĆ DALEJ WZDŁUŻ DROGI, TAM JEST DUŻY
OBÓZ BARABANICH, MOŻE JESZCZE STOI...

27 sierpnia

Nigdy nie czułem się tak ciasno, tak zagubiony w naszym lesie. Tajga to doświadczenie, to moc. Jest nieprzenikniona, szybko się w niej zgubisz: wszędzie brzozy, brzozy, brzozy. A w środku nagle pojawia się lokomotywa. A nieco dalej pierwszy obóz. Po 14 dniach podróży dotarliśmy wreszcie do nasypu Martwej Drogi i obozu Kljucz. Niestety, niedawno sponał. Szybko zmieniliśmy plany i pojechaliśmy do obozu Barabanicha.

Wielkie rozczarowanie!

TWOJE ZADANIE

CO MÓWI OBECNY STAN KOLEI? CO SIĘ TU STAŁO I DLACZEGO? POSTAW HIPOTEZĘ I ZAPISZ JĄ TUTAJ:

ŁAGIER BARABANICHA, TYDZIEŃ PÓŹNIEJ...

TO NIESAMOWITE,
ŻE PO TYLU LATACH
NADAL JEST W TAKIM
STANIE!

PRZYŁACZA
MNIE TO.

ODNOŚĘ
WRAŻENIE, JAKBY
JESZCZE W CZORAJ
MIESZKALI TU
WIĘZNIOWIE...

ZOSTAŁO JESZCZE
TROCHE SPRZĘTU!

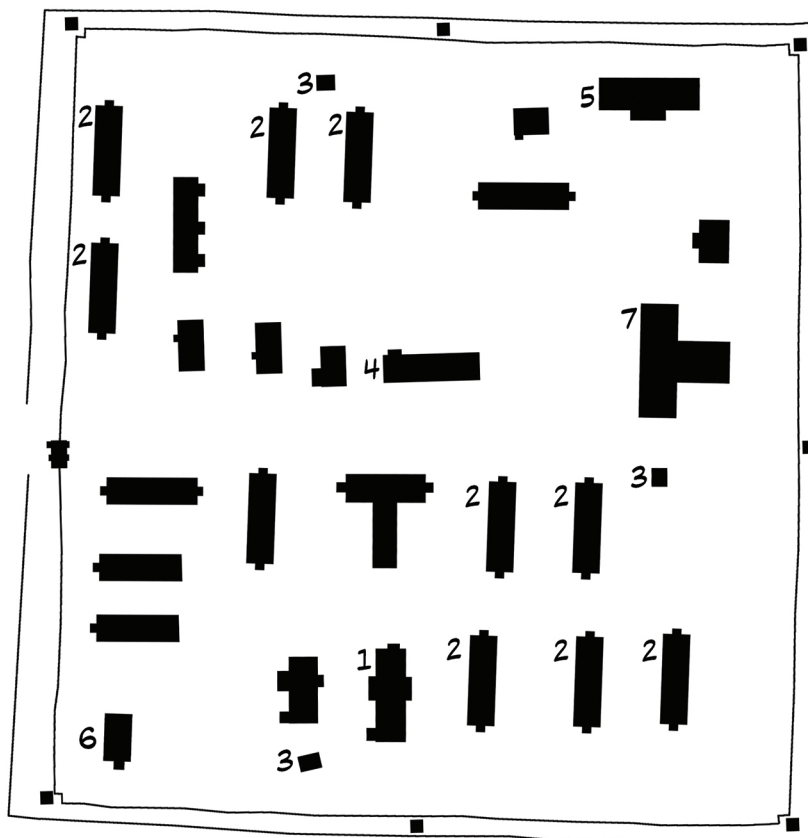
DAJ SPOKÓJ, NIE MAMY DUŻO
CZASU, LADA DZIEŃ MOŻE ZACZAĆ
PADAĆ ŚNIEG I WTEDY NIC NIE
BĘDIEMY MOGLI ZROBIĆ.

tagier Barabanicha, tydzień później.

3 września

W końcu znaleźliśmy miejsce, w którym możemy jeszcze coś odwzorować.

To jak coś z powieści science fiction, gdzie cywilizacja po prostu z dnia na dzień gdzieś znika. Wszystkie przedmioty i atrybuty zwykłego życia pozostają, ale ludzie znikają.

TWOJE ZADANIE

ZASTANÓW SIĘ, KTÓRA LICZBA ODPOWIADA DANEMU TYPOWI BUDYNKU I ZANOTUJ SWOJĄ HIPOTEZĘ.

BUDYNEK ADMINISTRACYJNY

BARAK DLA WIĘŹNIÓW

LATRYNY

UMYWALNIA

SZPITAL

IZOLATKA

JADALNIA I KLUB

TWOJA DROGA DO GŁĘZAGU PROWADZI DALEJ TĘDY

- 1..... (11-12) (23-26) (27-28) (39-42)
- 2..... (13-14) (23-26) (29-30) (39-42)
- 3..... (15-16) (23-26) (31-32) (39-42)
- 4..... (17-18) (23-26) (33-34) (39-42)
- 5..... (19-20) (23-26) (35-36) (39-42)
- 6..... (21-22) (23-26) (37-38) (39-42)

JEST TU WIELE MAŁYCH POMIESZCZEŃ, NA PEWNO NIE BYŁ TO BARAK DLA WIEŹNIÓW.

TAM JEST SKARBIEC!

I LEŻĄ TU JAKIEŚ RESZTKI DOKUMENTÓW.

TO WYGLĄDA JAK KARTOTEKA...

ZNALAZŁAM KARTY WIEŹNIÓW. CHODŹ TU!

TO NA PEWNO BUDYNEK ADMINISTRACYJNY!

DOKUMENT JEST JEŠCZE TROCHĘ CZYTELNY, SPRÓBUJMY GO ROZSZYFROWAĆ.

ZROBIĘ ZDJĘCIA TEGO WSZYSTKIEGO...

ZMIERZMY TE POMIESZCZENIA! CHCEMY PRZECIEŻ ZROBIĆ MODEL 3D OBOZU W WIRTUALNEJ RZECZYWIŚTOŚCI.

PSTRYKI!

PSTRYKI!

PSTRYKI!

Budynek administracyjny

4 września

Znaleźliśmy budynek administracyjny obozu. A nawet zachowaną kartotekę więźniów, a w niej wiele ciekawych dokumentów.

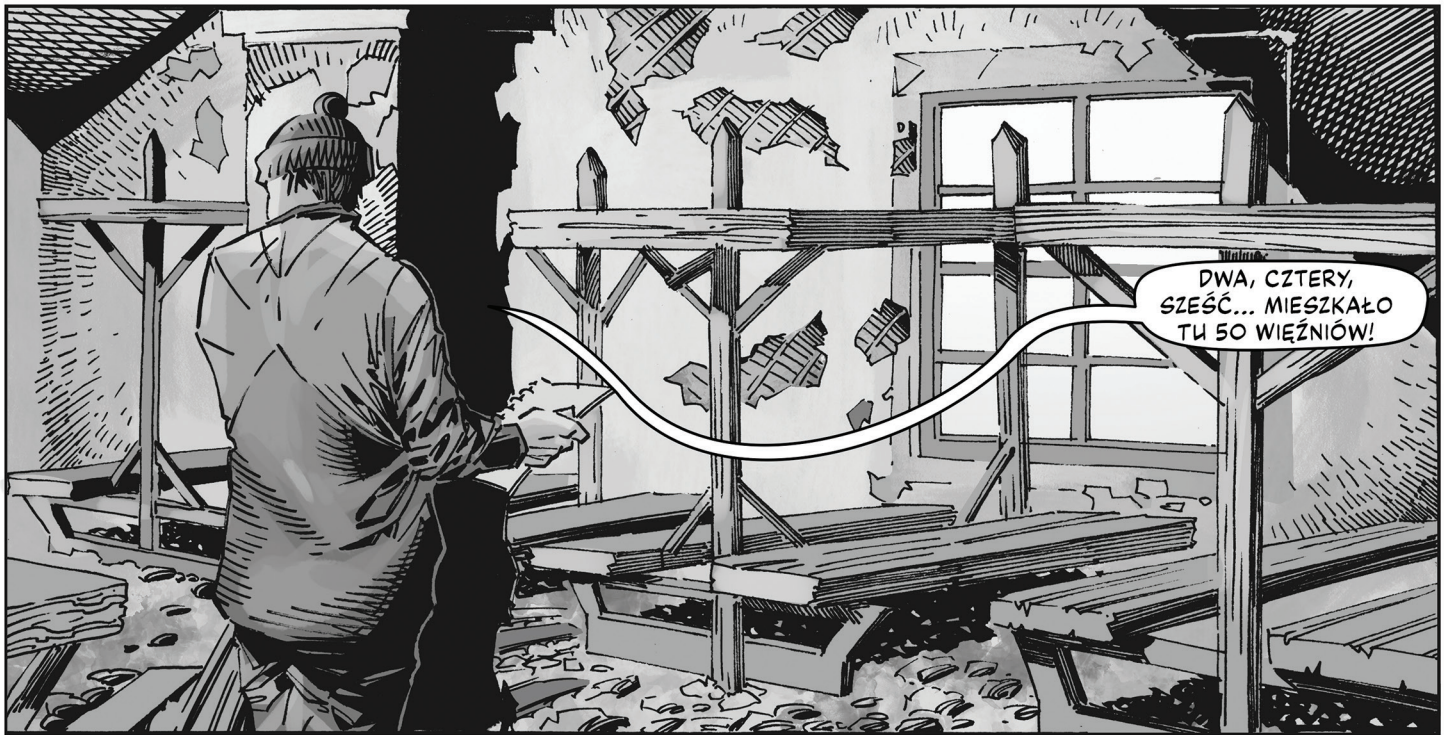
AR⁺

TWOJE ZADANIE

NAPISZ TU, JAKICH INFORMACJI O ŻYCIU WIĘŹNIA W OBOZIE DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ Z DOKUMENTU.

DWA, CZTERY, SZEŚĆ... MIESZAŁO TU 50 WIEŹNIÓW!

ZA ŚCIANĄ JEST DOKŁADNIE TAKI SAM POKÓJ.

I KOLEJNE 50 ŁÓZEK.

MIELI TYLKO TEN JEDEN MAŁY PIECYK NA CAŁY POKÓJ.

HEJ, TEN TUTAJ ODSIEDZIAŁ 8 LAT ZA KRADZIEŻ.

Вестерн
Динор Франгелу
1920,
№ 070699 с.м.д.м.м.
19.09.97. Казей 30.01.97.

A JEGO SĄSIAD MIAŁ PARAGRAF 58, CZYLI WIEZIEN POLITYCZNY. WIEŹNIOWIE POLITYCZNI W TYM SAMYM MIEJSCU CO PRAWDZIVI PRZESTĘPCY... UH!

SPÓJRZ NA TO...

POKAŻ.

TU JUŻ JEST ZIMNO JAK W PSIARNI, A TO DOPIERO WRZESIEŃ

NIE WYOBRAŻAM SOBIE TU CAŁEJ ZIMY.

Znaleźliśmy w baraku część płaszcza i zastanawialiśmy się, jak oni byli w stanie wytrzymać tu zimę. Przypomniało mi się, co o Gutagu napisał Wartan Szatamow w swoich Opowiadaniach kotyńskich: "Gdy temperatura spada poniżej -50°C , plwociny zamarzają w locie. Plwociny zamarzały już 14 dni..."

Zima trwa tu 9 miesięcy w roku, a w styczniu i lutym temperatury spadają nawet poniżej -50°C .

TWOJE ZADANIE

OKREŚL, CZYM JEST MODEL 3D OBIEKTU ZNALEZIONEGO W BARAKU I DO CZEGO SŁUŻY. POSTAW HIPOTEZĘ I ZAPISZ JĄ TUTAJ:

A TO BYŁA
JADALNIA!

NIE MA TU ZBYT WIELU STOŁÓW, NA
PEWNO NIE ZMIĘŚCIBY TU WSZYSTKICH
WIĘZNIÓW NARAZ.

JADALNIA SŁUŻYŁA
RÓWNIEŻ JAKO SALON.

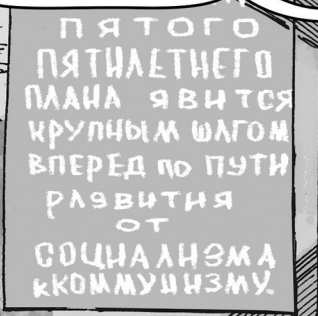
JAK MYŚLISZ,
DLACZEGO?

SĄ TAM POZOSTAŁOŚCI PO
TABLICACH OGŁOSZENIOWYCH.
TU JEST NAPISANE..

NIEŻŁA
PROPAGANDA...

... „POPRCZ
PEŁNĄ POŚWIĘCENIA
PRACĘ POWRÓCIMY
DO RODZINY
ROBOTNICZEJ.

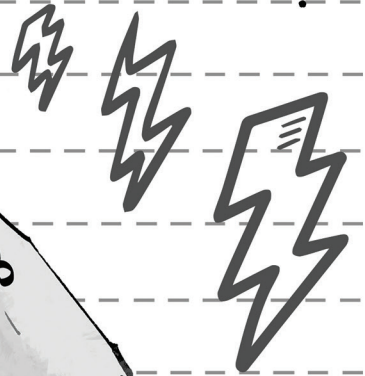
TO BYŁA KUCHNIA, TU SĄ
GARNKI DO ZUPY - BALANDY.

W jednym z największych baraków znajdowała się kuchnia i jadalnia, która pełniła również funkcję salonu. Mieli tylko dwa ogromne kotle przeznaczony do gotowania wszystkich posiłków. Podstawą żywienia była kasza lub zupa, którą nazywano balandą.

AR⁺

CZY COŚ JESZCZE?

1. DO GARNKA WŁÓŻ ZGNIĘŁĄ LUB ROBACZYWĄ KASZĘ.
2. NIE MYJ, UGOTUJ W WODZIE.
3. DODAJ TROCHĘ DOWOLNYCH ZGNIĘTYCH WARZYW LUB ZEPSUTYCH RYB.
4. ZUPĘ PODAWAJ W ALUMINIOWEJ MISCE, NAJLEPIEJ SCHŁODZONEJ.

TWOJE ZADANIE

OKREŚL, CZYM JEST MODEL 3D OBIEKTU ZNALEZIONEGO W BARAKU I DO CZEGO SŁUŻY. I ZAPISZ SWOJĄ HIPOTEZĘ:

HEJ, TU JEST
DUŻO FIOLEK...

TAM SĄ ŁÓŻKA, TO
MUSIAŁ BYĆ SZPITAL.

CHWILE
PÓŹNIEJ...

CIEKAWIE DO CZEGO
SŁUŻYŁY TE BUDYNKI?

JA SPRAWDZĘ
TEN PO LEWEJ, A TY
SPRAWDŹ TEN DRUGI.

TO SĄ LATRYNY!
MASAKRA. ZERO
PRYWATNOŚCI.

TO MUSI BYĆ
UMYWALNIA LUB
ŁAŹNIA PAROWA.

ZOBACZ, CO ZNALAZŁEM
W UMYWALNI. JAK MYŚLISZ,
CO TO JEST?

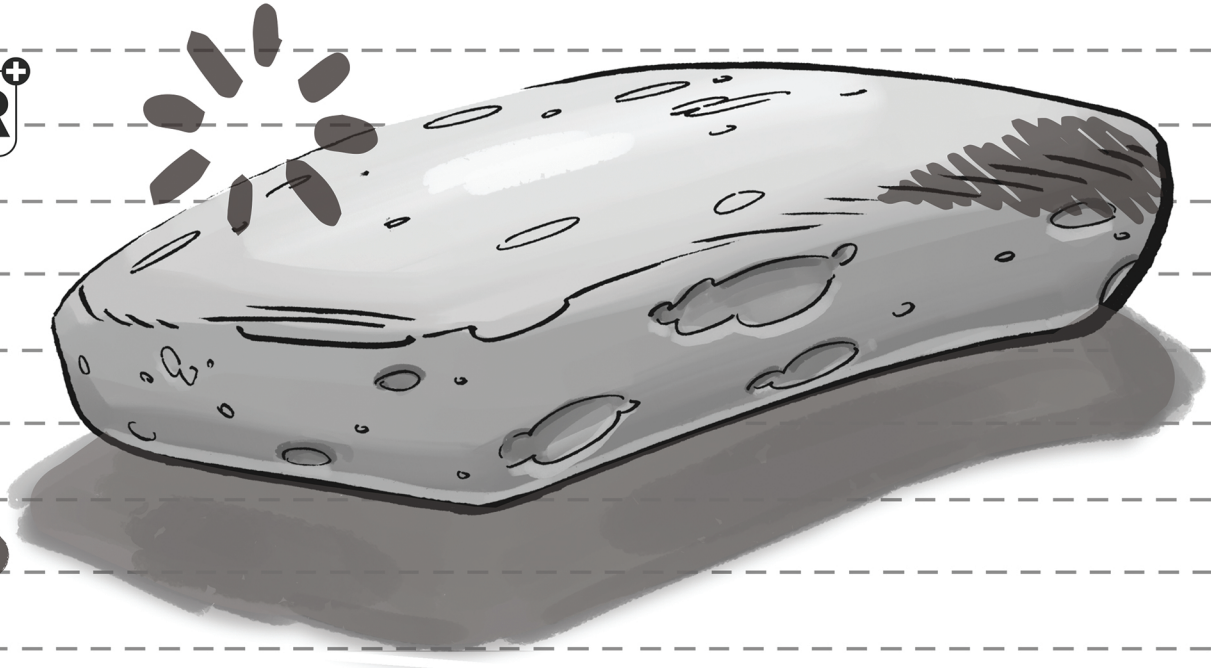
Szpital, latryny, umywalnia

7 września

Po obejrzeniu latryn i umywalni doszliśmy do wniosku, że najwyraźniej w obozie nie przywiązywano zbyt dużej wagi do higieny. Choroby i pasożyty musiały być tu w pełnym rozkwicie...

Z czym najczęściej przychodzili ci ludzie?

AR⁺

TWOJE ZADANIE

OKREŚL, CZYM JEST MODEL 3D OBIEKTU ZNALEZIONEGO W BARAKU I DO CZEGO SŁUŻY.
I ZAPISZ SWOJĄ HIPOTEZĘ:

TEN MAŁY DOMEK TAM, TO
BYŁ KOJEC DLA PSA?

CHYBA TAK,
CHODŹMY TO
SPRAWDZIĆ.

STRASZNIE
TU CIASNO.

ALE PO
CO MIELIBY
ZAMYKAĆ PSY
W CIEMNOŚCI?

HEJ, MYŚLISZ,
ŻE PSY POTRAFIŁY
PISAĆ?

IZOLATKA!

PRZECIEŻ TU
NIE MA NAWET NA
CZYM USIAŚĆ ANI
POŁOŻYĆ SIĘ.

NIE WYOBRAŻAM SOBIE BYĆ TU ZAMKNIĘTYM
PRZEZ KILKA DNI. CHWILA, KTÓRĄ TU SPĘDZIŁAM,
TO WYSTARCZAJĄCO DUŻO.

Izolotka

7 września popołudniu

Znaleźliśmy coś, co uważaliśmy za budę dla psa, ale to była izolotka.

Najstraszniejsze miejsce! Kilka razy zamykaliśmy się tam nawzajem, żeby poczuć, jak to mogło wyglądać. Po dziesięciu minutach kompletnej ciszy, w zamkniętym pomieszczeniu, w którym nie ma absolutnie nic poza oknem o wymiarach 30x40 cm... spędzić tam przez kilka dni? To zżamie każdego!

TWOJE ZADANIE

OKREŚL, CZYM JEST MODEL 3D OBIEKTU ZNALEZIONEGO W BARAKU I DO CZEGO SŁUŻY.
I ZAPISZ SWOJĄ HIPOTEZĘ:

JAK MYŚLISZ, CO TO JEST? CZY TO JEST JAKIEŚ NARZĘDZIE?

ALE W JAKI SPOSÓB BYŚ JE TRZYMAŁ, PRZECIEŻ JEST STRASZNIE SZEROKIE.

NIE MA KÓŁ.

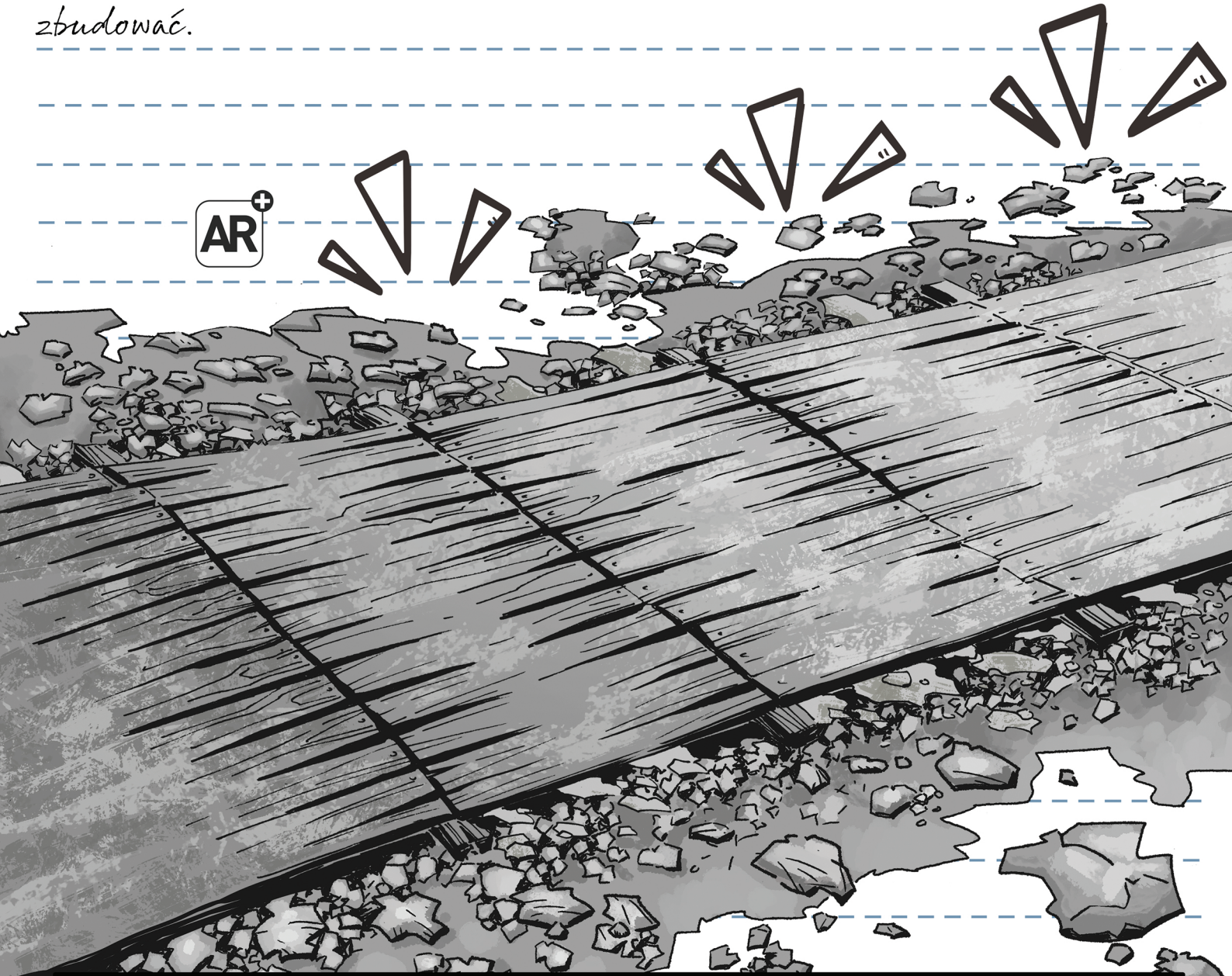

MYŚLISZ, ŻE TO SIĘ PCHAŁO PO TYCH DESKACH?

CZY TO NIE SĄ RACZEJ JAKIEŚ CHODNIKI?

Narzędzia, które znaleźliśmy w kamieniotomie były bardzo proste. Jeśli wszędzie mieli tak prymitywny sprzęt, to musieli się naharować, żeby coś zbudować.

TWOJE ZADANIE

ZOBACZ MODEL 3D OBIEKTU ZNALEZIONEGO W OBOZIE. ZGADNIJ CO TO BYŁO I DO CZEGO SŁUŻYŁO. I ZAPISZ SWOJĄ HIPOTEZĘ:

TEN JEST DOBRZE ZACHOWANY,
TRZEBA ZROBIĆ STARANIE ZDJĘCIE,
ABYŚMY MIELI WYSTARCZAJĄCO
DUŻO DANYCH DO REKONSTRUKCJI
WIRTUALNEJ RZECZYWIŚCI.

ZAŁÓŻ GOGLE WIRTUALNEJ RZECZYWISTOŚCI,
A NASTĘPNIE ZAPISZ INFORMACJE I UCZUCIA,
KTÓRE CI TOWARZYSZYŁY W VR. JEŚLI NIE MASZ
OKULARÓW WIRTUALNEJ RZECZYWISTOŚCI,
SKIERUJ SWÓJ TABLET LUB TELEFON
KOMÓRKOWY Z APLIKACJĄ NA RAMKĘ
Z IKONĄ AR, A ONA ROZPOCZNIE
ZWIEDZANIE.

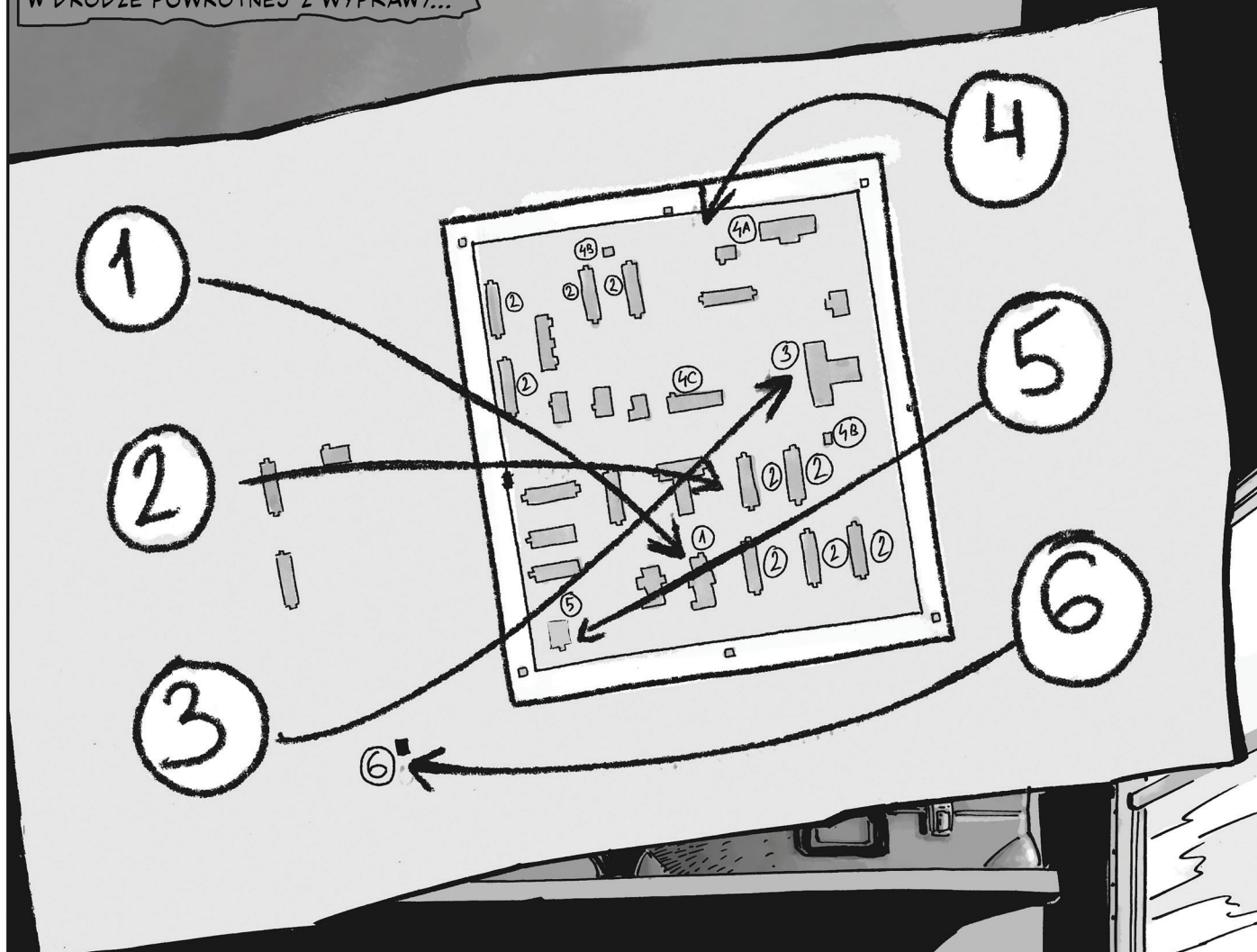

TWOJE ZADANIE

ZAPISZ SWOJE UWAGI TUTAJ.

W DRODZE POWROTNEJ Z WYPRAWY...

MAMY WYSTARCZAJĄCO DUŻO MATERIAŁÓW NA MODEL 3D.

MOŻNA BY Z TEGO ZROBIĆ NIEZŁĄ WYSTAWĘ.

ALE TO BĘDZIE WYMAGAŁO WIĘCEJ BADAŃ... TO DUŻO PRACY.

WIĘC ZAPLANUJMY TO JUŻ TERAZ.

Po ponad trzech tygodniach wracamy do cywilizacji i kierujemy się do domu. Wyprawa zakończyła się sukcesem. Na koniec udało się nam szczegółowo sprawdzić jeden duży obóz i znaleźć wiele unikalnych artefaktów. Czekam z niecierpliwością na opracowanie całości.

Co dalej:

① **Budynek administracyjny**
Normy robotcze - Archiwum Memoriatu (Moskwa) Dalej
27-28 39-42

② **Barak dla więźniów**
Odzież i wyposażenie więźniów - W domu opracować wspomnienia świadków Dalej
29-30 39-42

③ **Jadalnia**
Wychowanie więźniów - W domu opracować wzmianki w literaturze Dalej
31-32 39-42

④ **Szpital (4a), latryny (4b) i
łazienka (4c)**
Zdrowie i choroby więźniów -
W domu opracować wzmianki w literaturze Dalej
33-34 39-42

⑤ **Izolówka**
Kary w obozie - w domu opracować wspomnienia świadków Dalej
35-36 39-42

⑥ **Kamieniołom**
Wychowanie więźniów - Petersburg wpyiad ze świadkiem Dalej
37-38 39-42

TWOJE ZADANIE

SPRAWDŹ, CZY HIPOTEZA, KTÓRĄ POSTAWIŁEŚ/AŚ NA STRONIE 10 BYŁA POPRAWNA. NAPISZ, DLA ILU WIĘZNIÓW BYŁ PRZEZNACZONY OBÓZ:

PLAC CZERWONY, MOSKWA, KILKA TYGODNI PO POWROCIE Z WYPRAWY...

MEMORIAŁ, ARCHIWUM...

CIESZĘ SIĘ, ŻE SIĘ
W KOŃCU SPOTYKAMY.

MAMY TU BAZĘ
DANYCH OFIAR SOWIECKICH
PRZEŚLADOWAŃ, KTÓRE
ZNALEŻLIŚMY W ARCHIWACH
W CAŁEJ ROSJI. MAMY
3 MILIONY NAZWISK.

3 MILIONY?
TO OGROM!

WSZYSTKO MOŻNA
ZNALEŻĆ TUTAJ NA
KOMPUTERZE.

CZYM
KONKRETNIE BYŁBYŚ
ZAINTERESOWANY?

W OBOZIE
BARABANICH
ZNALEZŁEM
KILKA DOKUMENTÓW,
A NIEKTÓRE Z NICH
DOTYCZĄ NORM
PRACY.

CHCIAŁABYM
DOWIEDZIEĆ SIĘ
WIĘCEJ O NORMACH,
KTÓRE OBOWIĄZYWAŁY.

Budynek administracyjny - Ciąg dalszy

7 listopada

Pojechatem do Moskwy, żeby spotkać się z ludźmi ze Stowarzyszenia Memoriał. Zabrali mnie do swojego archiwum. Dowiedziałem się, że w obozie praktycznie wszystko kręciło się wokół norm pracy.

Mógłbym spędzić lata na przeglądaniu dokumentów!

AR⁺

TWOJE ZADANIE

NAPISZ TRZY WAŻNE SPOSTRZEŻENIA DOTYCZĄCE TEGO, W JAKI SPOSÓB NORMY PRACY PRZEJAWIAŁY SIĘ W ŻYCIU WIĘZNI. CO JESZCZE PRZYKUŁO TWOJĄ UWAGĘ?

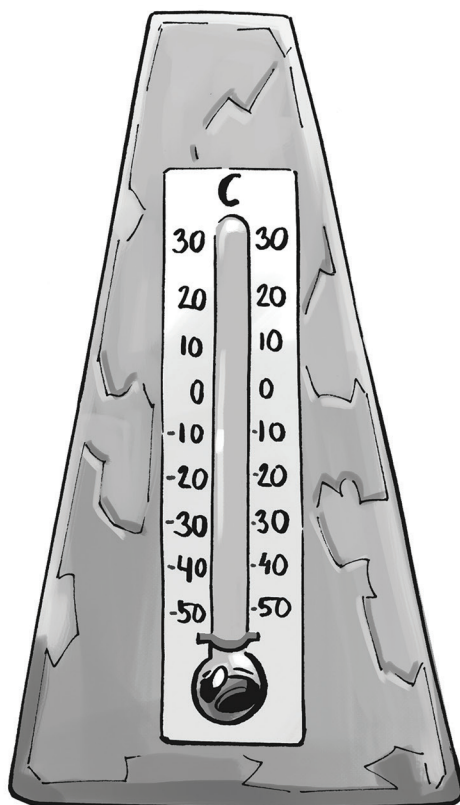
Barak dla więźniów - Ciąg dalszy

20 listopada

Razem z Niną przygotowujemy wystawę o Gttagu.

Muszę się dowiedzieć

- Jakie ubrania mieli na sobie?
- Fasowali je?
- Czy wystarczył im również na zimę?

TWOJE ZADANIE

NAPISZ, JAK UBRANIE I WARUNKI MIESZKANIOWE WPŁYWAŁY NA ŻYCIE WIĘŹNIA.
ZAPISZ TRZY NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ ZE
WSPOMNIĘĆ ŚWIADKÓW:

CZY JEST DZISIAJ
UDKO Z KURCZAKA?

MAMY DZISIAJ
KURCZAKA!

CZY SPRAWDZIŁEŚ, CZYM MOŻE
BYĆ PRZEDMIOT, KTÓRE ZNALEŻLIŚMY
W JADALNI W OBOZIE BARABANICH?

JAK MYŚLISZ,
CO TO JEST?

POPROSZĘ UDKO
Z KURCZAKA.

CHĘTNIE
ZJADŁBYM
UDKO...

MYŚLISZ, ŻE PIECZEMY
TU STONOGI?

CO ZA
JĘDZA!

PANIE DYREKTORZE, OTO
PAŃSKIE UDKO! SMACZNEGO!

DAJ SPOKÓJ. CIESZ SIĘ, ŻE MASZ TROCHĘ
MIĘSA. SPÓJRZ NA WSPOMNIENIA, KTÓRE
ZNAŁAZŁAM O JEDZENIU W GWŁAGU. TO
DOPIERO GRATKA.

Jadalnia - Ciąg dalszy

30 listopada

Razem z Niną przygotowujemy wystawę o Gulagu. Duża część będzie dotyczyła posiłków więźniów w obozach.

Muszę sprawdzić

jak wyglądało:

- zwykłe wyżywienie
- wielkość porcji
- przychody kontra wydatki

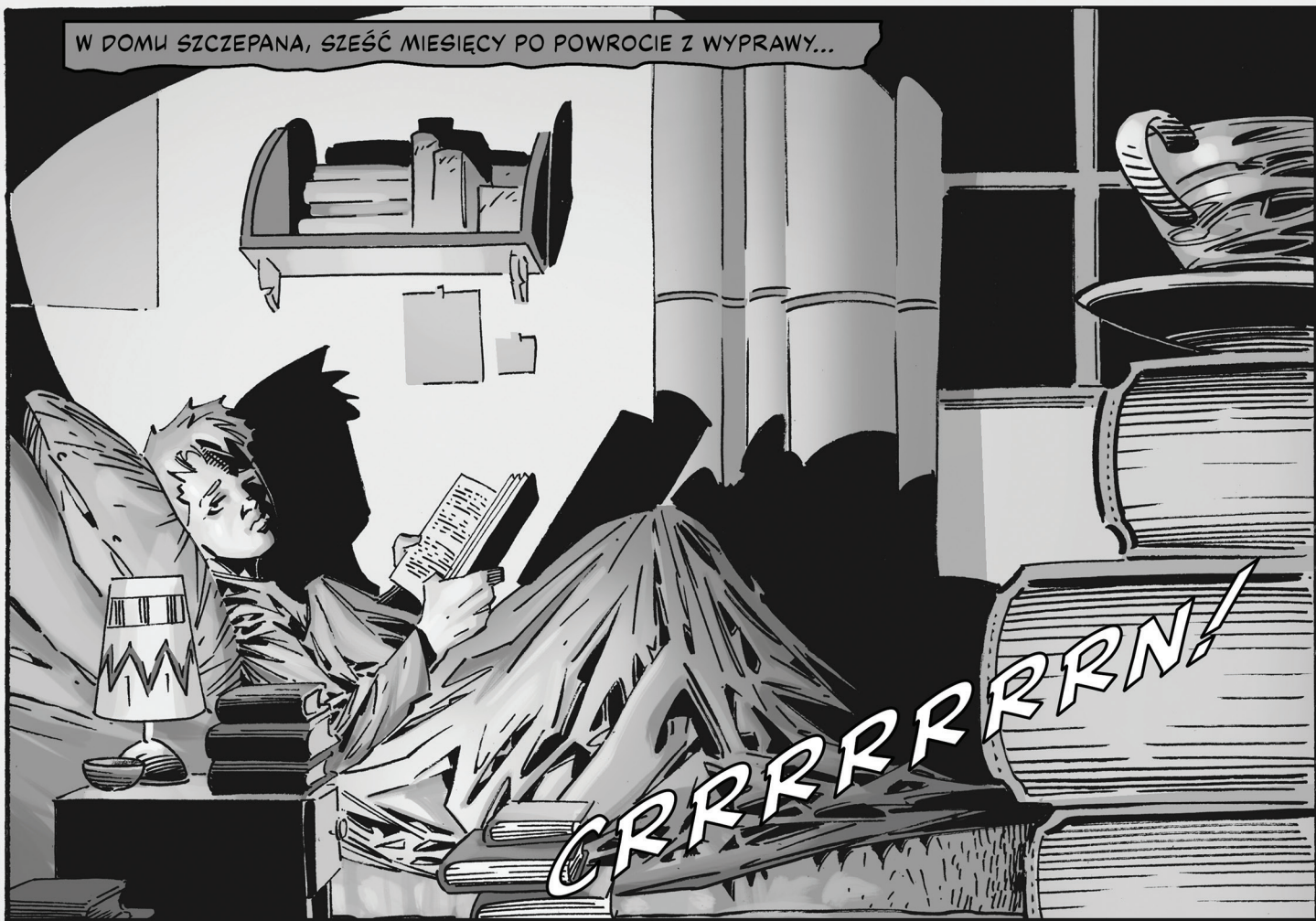
Czy to wystarczy?

TWOJE ZADANIE

DOWIEDZ SIĘ, CO ZWYKLE JEDLI WIĘŹNIOWIE I CO WPŁYWAŁO NA ILOŚĆ JEDZENIA. ZAPISZ TRZY NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ ZE WSPOMNIENI ŚWIADKÓW:

W DOMU SZCZEPANA, SZEŚĆ MIESIĘCY PO POWROCIE Z WYPRAWY...

Szpital, latryny, taźnia - Ciąg dalszy

15 marca

Ciężka grypa to nic w porównaniu z chorowaniem w Gulagu.

Mam jednak więcej czasu na przygotowanie się do wystawy.

Jak to było z higieną?

Czy mogli chorować?

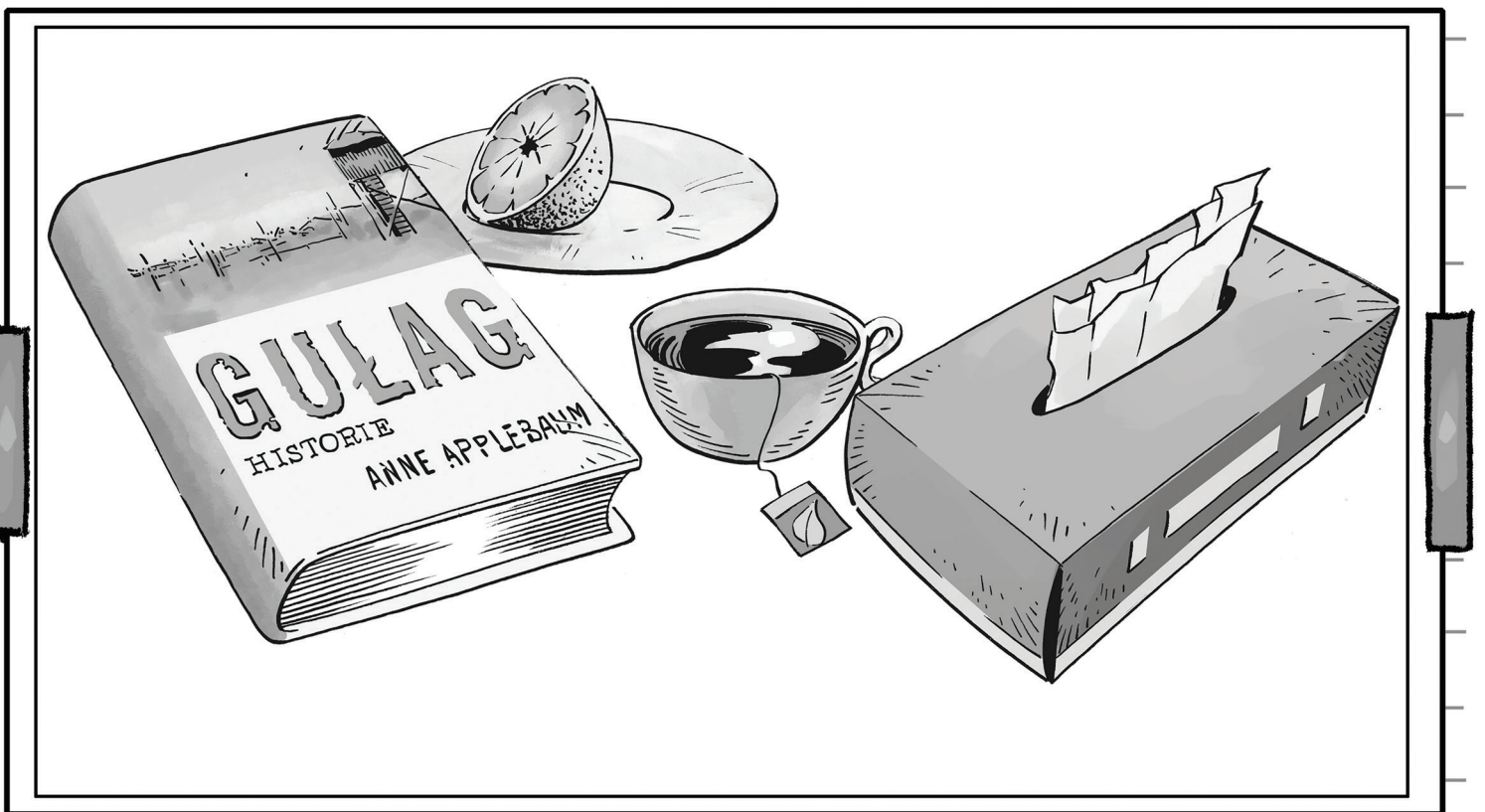
Czy dostawali lekarstwa?

Muszę sprawdzić!!!

AR⁺

Obowiązkowe wyposażenie
chorego badacza

TWOJE ZADANIE

NAPISZ, JAK WARUNKI SANITARNE I MIESZKANIOWE WPŁYWAŁY NA ŻYCIE WIĘŹNIA.
ZAPISZ TRZY NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ ZE
WSPOMNIEŃ ŚWIADKÓW:

WYKŁAD W SZKOLE, ROK PO POWROCIE Z WYPRAWY...

NAJMOCNIEJSZE
DOŚWIADCZENIE?
IZOLATKA!

DROGA DO
GUŁAGU

ZDECYDOWANIE NAJGORŠE.
KILKA RAZY ZAMYKALIŚMY SIĘ TAM
NAWZAJEM, ŻEBY POCZUĆ, JAK TO
MOGŁO WYGLĄDAĆ. I NAPRAWDĘ
NIE CHCIAŁBYM TEGO
DOŚWIADCZYĆ.

MNIE BY TO NIE
PRZESZKADZAŁO. NIE
MUSIAŁABYM CHODZIĆ DO
PRACY I NIKT BY MI NIE
PRZESZKADZAŁ.

RETY! TOM,
ZAMKNIJ SIĘ!

POZWÓLCIE, ŻE
PRZECZYTAM WAM,
JAK LUDZIE TO
ZAPAMIĘTALI...

PO DZIESIĘCIU MINUTACH
KOMPLETNEJ CISZY, W ZAMKNIĘTYM
POMIESZCZENIU, W KTÓRYM NIE MA
ABSOLUTNIE NIC POZA OKNEM
O WYMIARACH 30X40.
TO ZŁAMIE KAŻDEGO.

Podczas wykładu w szkole uświadomiłem sobie, że na wystawie nie może zabraknąć informacji o izolotce i karach.

УЖАК
=
horror

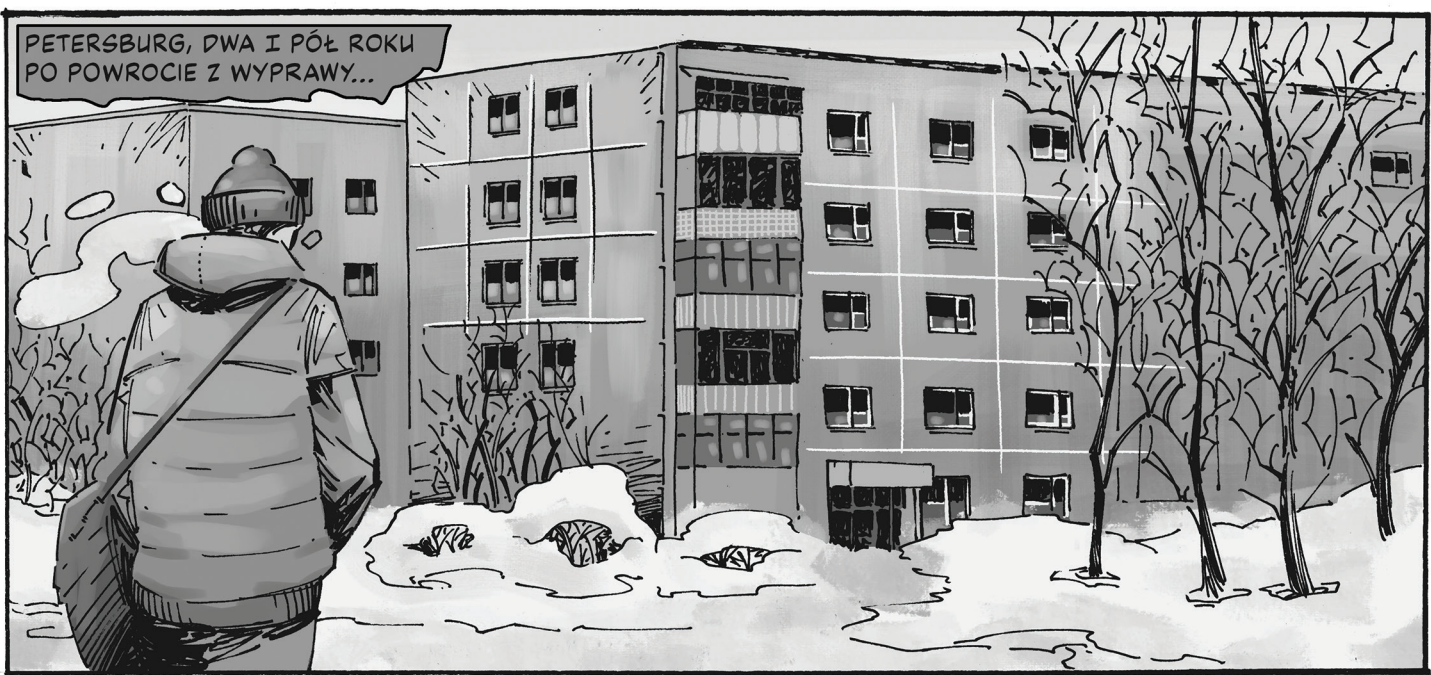

TWOJE ZADANIE

JAK ZAREAGOWAŁBYŚ NA TO, CO POWIEDZIAŁ TOM?

PETERSBURG, DWA I PÓŁ ROKU
PO POWROTCIE Z WYPRAWY...

CO? GDZIE SĄ
IDENTYFIKATORY
Z NAZWISKAMI?

KOGO
PAN SZUKA?

PANA
SNOVSKIEGO.

O TEJ PORZE
CHODZI ZWYKLE
DO PARKU,
POSIEDZIEĆ.

DZIEN DOBRY, PAN
SNOVSKY? DZWONIŁEM
DO PANA. CHCIAŁBYM
POROZMAWIAĆ O OBOZACH
NA MARTWEJ DRODZE.

WIĘC PAN TAM BYŁ?
AŻ DZIWI, ŻE DZIŚ JESZCZE
COŚ TAM JEST.

Wizyta u byłego więźnia Aleksandra Snovskiego. Opisał mi, jak
przebiegały prace na Martwej Drodze.

Sprawdź na potrzeby wystawy: !!!

- Jaką pracę wykonywali? ● ● ●
- Taki sprzęt mieli do tego celu?
- Jak radzili sobie w pracy?

TWOJE ZADANIE

**CZEGO DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ O TYM, JAK WYGLĄDAŁA PRACA WIĘŹNIÓW? ZAPISZ TRZY
NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE, KTÓRYCH DOWIEDZIAŁEŚ SIĘ ZE WSPOMIENI ŚWIADKÓW:**

TRZY I PÓŁ ROKU
PO POWROCI
Z WYPRAWY...

WYSTAWA NIE MOŻE BYĆ ZBYT
PRZEGADANA, TONY TEKSTU I TAK
DALEJ... TRZEBA POWIEDZIEĆ TO, CO
JEST NAJWAŻNIEJSZE, CO
ZWIEDZAJĄCY MA ZROZUMIEĆ.

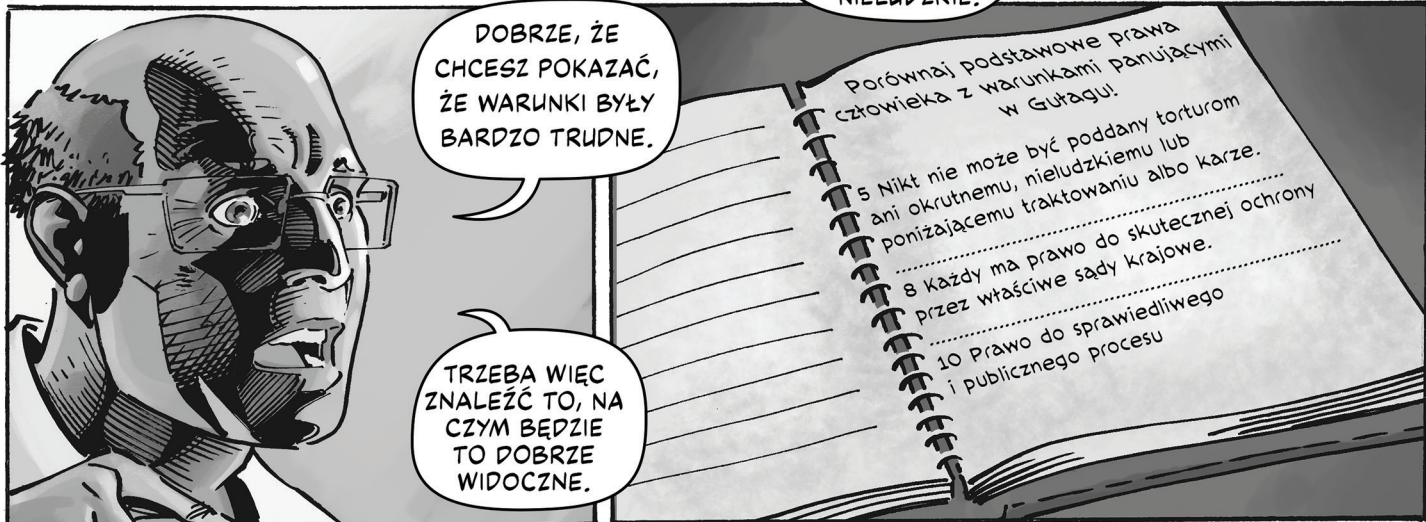
W OBOZACH
STALINOWSKICH
BYŁY MILIONY
LUDZI.

TAKŻE CZESI,
SŁOWACY, POLACY,
NIEMCY I INNE
NARODOWOŚCI
EUROPEJSKIE.

KARY BYŁY
DŁUGIE I WYDŁUŻAŁY
SIĘ ZA KAŻDE
NIEPOŚLUSZEŃSTWO.

WARUNKI
TAM PANUJĄCE
BYŁY STRASZNE,
NIELUDZKIE.

WIĘZNIOWIE
POLITYCZNI
BYLI RAZEM
Z KRYMINALISTAMI.

DOBRE, ŻE
CHCESZ POKAZAĆ,
ŻE WARUNKI BYŁY
BARDZO TRUDNE.

TRZEBA WIĘC
ZNALEZĆ TO, NA
CZYM BĘDZIE
TO DOBRZE
WIDOCZNE.

Porównaj podstawowe prawa
człowieka z warunkami panującymi
w Gułagu.

5 Nikt nie może być poddany torturom
ani okrutnemu, nieludzkiemu lub
ponizającemu traktowaniu albo karze.

8 Każdy ma prawo do skutecznej ochrony
przez właściwe sądy krajowe.

10 Prawo do sprawiedliwego
i publicznego procesu

TERAZ SPRÓBUJ
SFORMUŁOWAĆ
GŁÓWNE PRZESŁANIE
WYSTAWY W TRZECH
ZDANIACH.

TO STRASZNE!
TYLE SIĘ
DOWIEDZIELIŚMY,
JAK TO UJAĆ
W TRZECH
ZDANIACH?

CHYBA ROZUMIEM,
ŻEBY NIE WYSZEDŁ Z TEGO
TOTALNY MISZMASZ, TO
MUSIMY WYJAŚNIĆ
I SFORMUŁOWAĆ TO, CO
NAJWAŻNIEJSZE.

Nasze zadanie domowe:

Nazwać to, co chcemy powiedzieć zwiedzającemu wystawę.

ÚKOL PRO VÁS

NAPISZ TRZY ZDANIA, KTÓRE PRZEKAZUJĄ NAJWAŻNIEJSZĄ RZECZ, JAKĄ ZWIEDZAJĄCY WYSTAWĘ POWINNI ZROZUMIEĆ I WYNEŚĆ Z NIEJ O GULAGU.

1.

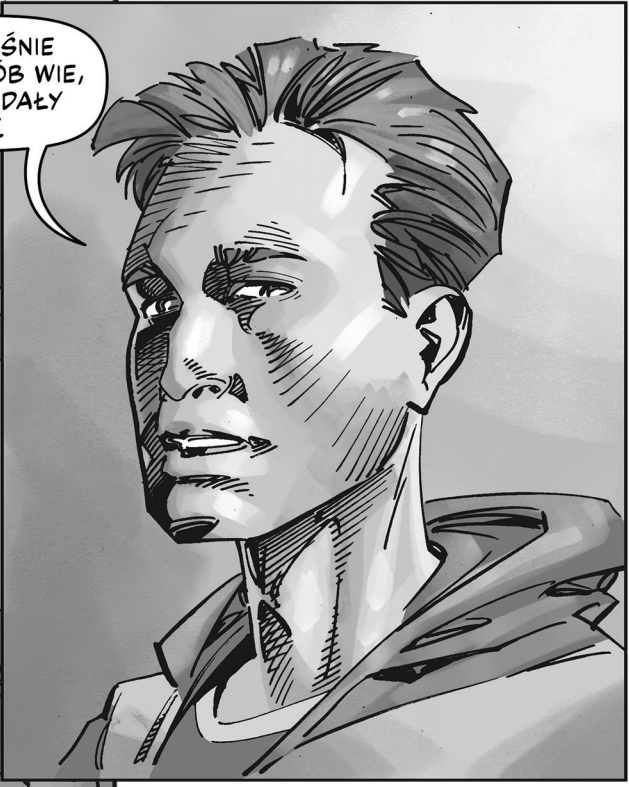
2.

3.

4. REPRESJE SOWIECKIE DOTYCZYŁY NIE TYLKO OBOZÓW. WIELU LUDZI NIE TRAFIŁO NAWET DO OBOZÓW, ZOSTALI ROZSTRZELANI LUB PRZYMUSOWO WYWIEZIENI.

TA CZĘŚĆ WSPÓŁCZESNEJ HISTORII DOTYCZY RÓWNIEŻ NASZEGO OBSZARU EUROPY ŚRODKOWEJ. ŚWIADKOWIE MOGĄ BYĆ TUTAJ, WŚRÓD NAS.

JEDNOCZEŚNIE NIEWIELE OSÓB WIE, JAK WYGLĄDAŁY OBOZY.

TO ŚWIETNIE, ŻE POJECHALIŚCIE TAM. DUŻO SIĘ MÓWI O OBOZACH NAZISTOWSKICH, ALE O TYM NIGDY NIE SŁYSZAŁEM.

NIE NALEŻY ZAPOMINAĆ O NIEWINNYCH OFIARACH, DLATEGO STWORZYLIŚMY MUZEUM ONLINE Z WIRTUALNĄ WYCIECZKĄ PO GUŁAGU. KAŻDY MOŻE TAM TERAZ ZAJRZEĆ.

WYSTARCZY ZAŁOŻYĆ
GOGLE WIRTUALNEJ
RZECZYWISTOŚCI.

CHCIAŁAM PANU POWIEDZIEĆ, GDY
OPOWIADAŁ PAN O ŚWIADKACH...
URODZIŁAM SIĘ NA KOŁYMIE.

MIESZKAŁAM
TAM DO
DZIESIĄTEGO
ROKU ŻYCIA...

A CZY MOŻEMY DOSTAĆ
DANE KONTAKTOWE DO PANI?

I PRZYJŚĆ
Z KAMERA NAKRĘCIĆ
PANI HISTORIĘ?

ALEŻ OCZYWIŚCIE. DOBRZE,
ŻE KTOŚ BADA I REJESTRUJE TE
OKROPNOŚCI DLA POTOMNYCH.

BADANIE
PRZESZŁOŚCI
TO NIEKONCZĄCY
SIĘ PROCES.

PSTRYK!

KONIEC...

POMYSŁ I SCENARIUSZ:

PETRA ČERNOUŠKOVÁ, ŠTĚPÁN ČERNOUŠEK, DALIBOR NAAR, ANDREJ NOVIK

PROJEKT KREATYWNY:

JAKUB DUŠEK

PROFESJONALNA WSPÓŁPRACA:

DARIA BUTEIKO, CHRISTINA RIEK, ADAM BALCER, PETER JUŠČÁK, DOMINIKA GERHÁTOVÁ, DAGMAR KUPELOVÁ-KOPČANSKÁ

RZECZYWISTOŚĆ ROZSZERZONA:

ROZWÓJ APLIKACJI: JAN VRÁTŇY, MARTINA MARKOVÁ

ANIMACJA 3D: JOSEF BROŠTA, VÁCLAV ROD

FILMY W RZECZYWISTOŚCI ROZSZERZONEJ:

SCENARIUSZ: PETRA ČERNOUŠKOVÁ

MONTAŻ: IGOR SUVOROV

OBIEKTY 3D, DOKUMENTY ARCHIWALNE, MATERIAŁY WIDEO:

GULAG.CZ, ESTOŇSKI INSTYTUT PAMIĘCI HISTORYCZNEJ, MIĘDZYNARODOWY INSTYTUT PAMIĘCI, MUZEUM OKUPACJI ŁOTWY, POST BELLUM SK, KOLEGIUM EUROPY WSCHODNIEJ

KOMENTARZE W MATERIAŁACH WIDEO:

BARBORA VAŠIČKOVÁ, MAREK NAGL, ŠTĚPÁN ČERNOUŠEK, VBORIS BĚLENKIN

WSPOMNIENIA I CYTATY:

ANNE APPLEBAUM: GULAG: HISTORIE [GULAG: HISTORIA] (BETA DOBROVSKÝ, JIŘÍ ŠEVČÍK, 2004)

JEVGENIA GINZBURG: STRMÁ CESTA [STROMA DROGA] (ODEON, 1992)

JAN DVOŘÁK, JAROSLAV FORMÁNEK, ADAM HRADILEK: ČECHOSLOVÁCI V GULAGU II [CZECHOSŁOWACY W GULAGU II] (ČT, ÚSTR, 2018)

JAKOV EFRUSSI: ZÁPISKY IŽENÝRA, IN: JEN JEDEN OSUD [NOTATKI INŻNIERA, W: TYLKO JEDEN LOS] (AKADEMIA, 2010)

VICTOR RUBANOVIC: VELITEL RAMMO, IN: OZVĚNY GULAGU [DOWÓDCA RAMMO, W: ECHA GULAGU] (BIBLIOTEKA NARODOWA REPUBLIKI

CZESKIEJ, VOZVRAŠČENIE, ÚSTR, 2013), S. 160

SĚMYON VILENSKY: NĚJAKÉ OTÁŽKÝ?:

VZPOMÍNKY KOLYMSKÉHO VĚZNĚ [JAKIEŚ PYTANIA?! WSPOMNIENIA WIĘZŇIA Z KOŁYMY] (AKADEMIA, 2019)

WIRTUALNA RZECZYWISTOŚĆ:

GRAFIKA 3D: JOSEF BROŠTA

PROGRAMISTA: MARTIN TICHOTA

DŹWIĘK: MICHAL PLODEK

TŁUMACZENIE:

ANNA SZUŠTER

WYDAŁ GULAG.CZ, Z.S. W 2023 ROKU W PRADZE.

ISBN 978-80-908826-3-8

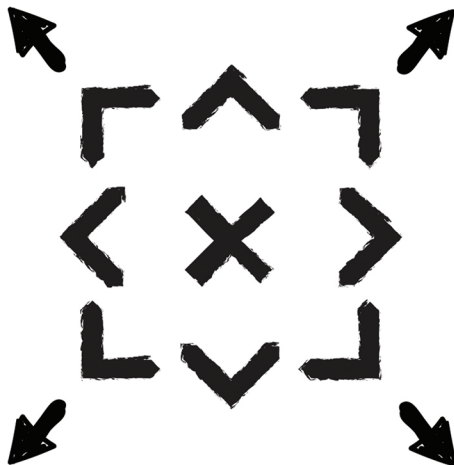
ISBN 978-80-908826-1-4 (CZESKIE WYDANIE)

ISBN 978-80-908826-2-1 (NIEMIECKIE WYDANIE)

ISBN 978-80-908826-4-5 (SŁOWACKIE WYDANIE)

TREŚĆ PROJEKTU GULAGXR JEST CHRONIONA PRAWAMI WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ I MOŻE BYĆ WYKORZYSTYWANA W DOWOLNY SPOSÓB (TJ. W SZCZEGÓLNOŚCI, ALE NIE WYŁĄCZNIE, POPRZEZ ZMIENIANE, PRZETWARZANE, ŁĄCZONE Z INNYMI UTWORAMI, POWIELANE, RÓZPOWSZECHNIANE, UDOSTĘPNIANE PUBLICZNIE ITP.), BEZ WZGLĘDU NA TO, CZY ODBYWA SIĘ TO W CELACH KOMERCYJNYCH CZY NIE, WYŁĄCZNIE W RAMACH ZEZWOLENIA UDZIELONEGO PRZEZ STOWARZYSZENIE GULAG.CZ, Z.S., Z SIEDZIBĄ POD ADRESEM NA DOLINÁCH 524/40, PODOLÍ, 147 00 PRAHA, IČO: 22822852, KTÓRE POSIADA WSZYSTKIE PRAWA DO PROJEKTU GULAGXR.

KOMIKS JEST INSPIROWANY PRAWDZIWYMI WYPRAWAMI ZESPOŁU
GULAG.CZ DO OPUSZCZONYCH OBOZÓW GUŁAGU.

WYNIKI WSZYSTKICH EKSPEDYCCJI, BADAŃ I HISTORIE INNYCH OFIAR SOWIECKICH REPRESJI
MOŻNA ZNALEŻĆ W WIRTUALNYM MUZEUM GUŁAGU NA STRONIE [GULAG.ONLINE](#).

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Erasmus+”

GULAG-X-CZ KEW

post
bellum

SCIO

WSPARCIE KOMISJI EUROPEJSKIEJ DLA NINIEJSZEJ PUBLIKACJI NIE OZNACZA POPARCIA DLA JEJ TREŚCI, KTÓRA ODZWIERCIEDLA
JEDYNIĘ POGLĄDY AUTORÓW, A KOMISJA NIE MOŻE BYĆ POCIĄGANA DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA JAKIEKOLWIEK WYKORZYSTANIE
INFORMACJI ZAWARTYCH W NINIEJSZEJ PUBLIKACJI.

GULAG X-R

WWW.GULAGXR.EU